

ISSN: 2617-6548

URL: www.ijirss.com

Evaluating the Percentage of Handicapped Individuals Using Media in Herat Province

Namatullah Sarwary

Faculty of Journalism, Herat University, Herat, Afghanistan

(Email: namatullah.sarwary123@gmail.com)

Abstract

Afghanistan is among the countries where majority of its people deal with tough circumstances. People with disabilities have more critical condition than others; they are deprived from many facilities and equipment, especially access to media. This research investigates the extent handicapped people use media and the impact of media on these people. By employing a qualitative method, data were collected from 21 disabled people through in-depth semi-structured interviews. The results demonstrated that a large number of handicapped individuals use media. The media which had been used among the handicapped individuals were radio, television, and magazines, whereas Radio was considered more practical. Media can have either positive or negative impacts on disabled people, but this impact differs among disabled people depending on their disabilities.

Keywords: Handicap, Media, Information.

DOI: 10.53894/ijirss.v3i1.28

Funding: This study received no specific financial support.

History: Received: 1 January 2020/**Revised:** 20 January 2020/**Accepted:** 28 January 2020/**Published:** 3 February 2020

Licensed: This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Competing Interests: The author declares that there are no conflicts of interests regarding the publication of this paper.

Transparency: The author confirms that the manuscript is an honest, accurate, and transparent account of the study was reported; that no vital features of the study have been omitted; and that any discrepancies from the study as planned have been explained.

Ethical: This study follows all ethical practices during writing.

ارزیابی میزان استفاده افراد دارای معلولیت از رسانه ها در ولایت هرات

نعمت الله سروری

دانشکده ژورنالیزم، دانشگاه هرات، هرات، افغانستان

خلاصه

افغانستان کشوری است جنگ زده با حد اکثر چالش های گوناگون که در این میان افراد دارای معلولیت یکی از قربانیان اصلی این بحران چهار ساله می باشد. این قشر در وضعیت وخیم تری نسبت به سایر افراد جامعه امرار حیات می نمایند، امکاناتی زیادی وجود دارد که افراد معلول از آنها به نحو قابل ملاحظه محروم می باشند. این تحقیق در شهر هرات انجام شده است و هدف آن ارزیابی میزان استفاده افراد دارای معلولیت از رسانه ها در ولایت هرات می باشد. این تحقیق به روش کیفی میدانی انجام شده و برای رسیدن به درک متعارف با 21 تن از افراد دارای معلولیت در شهر هرات مصاحبه صورت گرفته است. نتایج تحقیق بیانگر میزان بالای دسترسی افراد معلول به رسانه ها بوده است. رسانه های مورد استفاده در بین افراد معلول رادیو، تلویزیون، شبکه های اجتماعی و روزنامه ها بوده که بیشترین کاربرد را رادیو داشته است. واضح است که رسانه ها می توانند تأثیر مثبت و یامنی بر افراد دارای معلولیت برجای بگذارند که نوع تأثیر آن نظر به نوعیت معلولیت در بین افراد متفاوت است اما نتایج این تحقیق نشان می دهد که تأثیرات مثبت رسانه ها بر افراد معلول در شهر هرات بیشتر از تأثیرات منفی آن بوده است.

کلمات کلیدی: معلولیت، رسانه، اطلاعات

1. مقدمه

معلولیت عبارت از ناتوانایی ها و محدودیت های است که در زمینه های مختلف جسمی، حسی یا ذهنی و روانی که شخص مبتلا به آن در زندگی روزمره در مقایسه با سایر افراد جامعه دچار مشکل یا محدودیت می شوند. رسانه جمعی به کلیه رسانه های نوشتاری، شنیداری و دیداری اطلاق می شود که در حوزه ارتباطات فعالیت می کنند [1]. اما از لحاظ واژه شناسی، فرهنگ واژگان من، رسانه را به عنوان یک ابزار واسطه و وسیله یا نهادی معرفی می کند و وسیله یا کانالی که از طریق آن، تأثیر ها یا اطلاعات انتقال یافته یا حمل میشوند. رسانه، آنی است که ما وقتی میخوایم بطور غیر مستقیم، بجای ارتباط چهره به چهره یا تماس مستقیم با فرد، با مردم ارتباط برقرار می کنیم، از آن بهره میبریم [2]. عصر حاضر را باید تلفیقی از ارزش های ارتباطاتی و اطلاعاتی دانست. عصری که بشر در آن بیش از گذشته ها خود را نیازمند داشتن اطلاعات و برقراری ارتباط برای کسب اطلاعات می داند. اطلاعات، نقش مهمی در افزایش آگاهی و دانش و میزان موفقیت میان افراد دارد و لازم است به لحاظ حقوقی همه افراد یک جامعه به گونه مساویانه به اطلاعات دسترسی داشته باشند. متون رسانه بی اغلب چندین زبان یا گونه های ارتباط را - تصاویر بصری (ثابت یا متحرک)، صوت (صدا، موسیقی یا کلام) و زبان نوشتاری را باهم ترکیب میکنند آموزش رسانه، در صدد است تا توانایی گسترده را، نه تنها در رابطه با متون چاپی، بلکه در ارتباط با سایر نظام های نمادین متشکل از تصاویر و اصوات، رشد دهد. این توانایی اغلب به عنوان گونه از سواد توصیف می شود. امروزه مطرح است که در دنیای مدرن، سواد رسانه بی برای جوانان به اندازه سواد خواندن و نوشتن سنتی با ارزش است. به همین روال آموزش و پرورش افراد دارای معلولیت از اهمیت فوق العاده برخوردار است، زیرا این بخش از حیات فرهنگی آنان نقش بسیار مهمی در توانمند شدن، اشتغال و کشف استعداد و توانایی های آنان دارد. در واقع هدف مهم آموزش و پرورش معلولین بر فرد بر محیط پیرامونش می باشد. آموزش و پرورش ابزار قدرتمندی برای ارتقای توانمند سازی معلولان است. چنانکه ریفیکن و پریدمور اظهار می دارند که اطلاعات (آموزش) قدرت است. کسانی که اطلاعات ندارند، فاقد قدرت و حق انتخاب در خصوص بهبود شرایط زندگی خود هستند و نمی توانند اتفاقات پیرامون خود را کنترل کنند [3].

در عصر ارتباطات، دستیابی به مخاطبان و اثرگذاری بر آنان، از اهداف دست اندرکاران رسانه های مختلف می باشد. یکی از مهم ترین عناصر ارتباط با مخاطب، اثری است که رسانه بر او می گذارد. با نگاهی به پیشینه تحقیق در مورد رسانه ها می توان دریافت که اثرگذاری رسانه ها، همواره مورد توجه گرداندگان آن ها اند که اندیشمندان حوزه های مطالعات رسانه ای و دولت ها بوده است. گسترش وسایل ارتباط جمعی اعم از رادیو، تلویزیون، اینترنت و بحرت تأثیر این وسایل بر مخاطبان را از جنبه های مختلف، نظیر تغییر آموزش سبک های زندگی، ایجاد سلیقه ها علائق جدید، تحریک حس مصرف گرایی، تجد طلبی و نو گرایی، آموزش و پرورش کودکان و نو جوانان، ارتقای سطح آگاهی ها و دانش عمومی و به طور جدید مطرح کرده است [4]. بدون شک رسانه ها از جنبه های مختلف برای افراد مفیدیت های فراوانی دارند و افراد با استفاده از انواع گوناگون رسانه های فوق الذکر میتوانند از اطلاعات و پیام ها و همچنان برنامه های مختلف آنها استفاده مفید انجام دهند. تأثیرات رسانه میتواند برای یک فردی که دارای معلولیت است انگیزه ایجاد کند که معلولیت خویش را نا دیده گرفته و به فعالیت در سطح جامعه بپردازد. همه رسانه ها در پیامد های شخصی، سیاسی، اقتصادی، زیبایی شناختی، روان شناختی، اخلاقی و اجتماعی شان چنان متقاعد کننده اند که هیچ بخشی از ما را دست نخورد، تأثیر نیافته و نامتغیر باقی نمی گذارند. رسانه پیام است؛ هر فهمی از تغییر اجتماعی و فرهنگی بدون شناختی از شیوه عمل رسانه ها به منزله محیط ناممکن است [5].

رسانه ها، با دگرگون ساختن محیط، نسبت های یکتایی را برای ادراکات حسی در ما شکل می دهند. امتداد بخشیدن به هر حسی موجب دگرگونی شیوه فکر کردن و عمل کردن ماست؛ شیوه ادراک ما از جهان طوری است که وقتی این نسبت ها تغییر می کنند، انسان ها تغییر می کنند. آدرنو باور داشت که تلویزیون از این نظر قدرت فوق العاده دارد، زیرا خلق و کنترل ناخودآگاه جمعی را تا حد جدیدی افزایش داده است. این امر نتیجه جایگاه آن به مثابه یک رسانه دیداری است، که از کنار رسانه ای شدن مفهوم عبور کرده و مستقیماً بر ضمیر نیمه هشیار مخاطبان عمل میکند. آدرنو در مقابل این اعتراض که چون تلویزیون ترکیبی از صدا و تصویر است، نمی توان گفت به طور کامل زبان را کنار گذاشته است، استدلال آورد که گفتار در تلویزیون، کاملاً تحت سلطه تصویر قرار گرفته است؛ گفتار در تلویزیون بیش از «یک ضمیمه صرف بر تصاویر نیست بلکه شرحی از دستورالعمل ها است که از تصویر صادر می شود» کار کرد آن نیز با حباب گفتار در داستان ها مصور برابری می کند [6]. افراد برای کمک به بهبود و اثربخشی ارایه سلامتی خود و حفظ آن، نیاز به آگاهی و اطلاعات دارند با این وجود، اطلاعات با ارزش از نظر اجتماعی، به دلیل نبود سیستم های اطلاعاتی مناسب کاهش می یابد. این مسأله به صورت خاص در مورد افراد معلول صدق می کند. نیاز به اطلاعات در طول زمان و از دست دادن سلامتی و بعد از آن؛ یعنی، زمانی که این افراد خود را با روش های جدید انجام کارها سازگار میکنند، ضروری تر میشود. هر چند در مطالعه که بر روی افرادی که هم بینایی و هم شنوایی خود را از دست داده بودند، مشخص شد که از هر 50 نفر فقط به 9 نفر در مواردی به طور موفقانه در مورد ارایه وسایل و تجهیزات اطلاع رسانی شده بود [7]. در کنار رسانه های جمعی، شبکه های اجتماعی نیز رول بسیار عمده و اثر گذار و عملکرد سریع در انتشار آگاهی و اطلاع رسانی ایفا می کنند. شبکه های اجتماعی می توانند بهترین وسیله برای دسترسی به اطلاعات و ایجاد خود شگوفایی و تقویت حس فعال بودن در یک فرد دارای معلولیت باشند زیرا فرد دارای معلولیت از طریق شبکه های اجتماعی به گونه بسیار آسان و بدون محدودیت استعداد های خود را به بقیه بروز می دهند و با اطلاعات را با سهولت زیاد کسب می نمایند. شبکه های اجتماعی در کشور ما با استقبال طیف های مختلف و گسترده از مردم روبرو شده و هر روز بر تعداد کاربران آنها افزوده می شود. به طور کلی شبکه های اجتماعی به دلیل ماهیت تعاملی و امکان ارتباط سریع و آسان و شبکه ای میان کاربران، نقش مهمی در آگاهی دهی افراد جامعه دارند. از این رو

استفاده از شبکه های اجتماعی روز به روز در حال گسترش است و شهروندان به ویژه قشر جوان آن را حق طبیعی خود می دانند [8]. بیشتر افراد دارای معلولیت و کم توان در کشورهای در حال توسعه از ایاب و ذهاب اشتغال و دسترسی به اطلاعات و در کل، زندگی اجتماعی مناسب بی بهره بوده اند و متأسفانه میان تدوین قوانین و اجرای آنها در کشورهای در حال توسعه از جمله افغانستان شکاف بزرگی وجود دارد. افراد دارای معلولیت، بیش از آنکه بعنوان معلول شناخته شوند، باید بعنوان انسان های هموع در جامعه در نظر گرفته شوند، انسان های که تنها در رفتار و ظاهر با عملکرد خود با دیگران متفاوت اند و کارهایشان را به گونه ای دیگر نسبت به افراد عادی انجام می دهند، اما از نظر انسانی شایسته برخورداری از امکانات و حضور فعال و پرنشاط در اجتماع می باشند. متأسفانه، نگاه تبعیض آمیز از گذشته تا حال مانع حضور و بهره مندی آنان از امکانات جامعه، حتی حداقل گردیده است. این بدان واسطه رخ داده است که در برنامه ریزی ها، تصویب قوانین، آموزش، مسکن و تنها نیازهای افراد سالم مورد توجه قرار گرفته است. آنچه در این میان باعث این امر گردیده است وجود نگرش منفی و کمبود آگاهی از توانمندی های بالقوه و بالفعل افراد دارای معلولیت شهر هرات و در کشور ما افغانستان بوده است.

در افغانستان بیش از 800 هزار اشخاص دارای معلولیت زندگی می کنند [9]. از آنجا که دولت موظف به رعایت و اجرای کنوانسیون حقوق اشخاص دارای معلولیت می باشد، کمیسیون به صورت مستمر و مؤثر از آن نظارت می نماید و با نشر گزارش های مربوط به نتایج نظارت های خویش، دولت و نهاد های مربوطه را به سوی بهبود وضعیت حقوق اشخاص دارای معلولیت رهنمون می سازد [10]. قانون اساسی، هر نوع تبعیض در برابر شهروندان را منع می کند و دولت را مکلف میسازد که افراد دارای معلولیت را کمک کند و از حقوق آنان پاسداری نماید [11]. اما اجرا نشدن قانون و وجود فساد گسترده در نهاد های دولتی یک چالش و سد بزرگ برای انجام قانون در سطح کشور بوده است که شهر هرات نیز از این قاعده مستثنا نبوده و این امر باعث شده است که معلولان از برخی حقوقی که برای آن ها در نظر گرفته شده است محروم بمانند. فعالان حقوق معلولین گزارش می دهند که فساد اداری باعث می شود که برخی از افراد دارای معلولیت نتوانند امتیازات شان را به دست آورند. گزارش های داده شده که گویا مقامات دولتی بودجه بورسیه های تحصیلی مختص به افراد دارای معلولیت را از طریق جعل و سرقت هویت، به دوستان یا اقارب خود اختصاص می دهند [12]. هدف این تحقیق بررسی میزان دسترسی و استفاده معلولین از رسانه ها و همچنان تأثیرات مثبت و منفی این رسانه ها بر آذهان افراد دارای معلولیت در شهر هرات میباشد که در این مقاله به دنبال پاسخگویی به پرسش های زیر پرداخته شده است:

1. افراد دارای معلولیت در شهر هرات به چه میزان از رسانه ها استفاده میکنند؟
2. افراد دارای معلولیت در شهر هرات به چه میزان به رسانه ها دسترسی دارند؟
3. افراد دارای معلولیت در شهر هرات از کدام نوع رسانه ها استفاده میکنند؟
4. رسانه چه تأثیراتی بر بالا بردن میزان آگاهی افراد دارای معلولیت در شهر هرات دارد؟

2. سوابق تجربی

داناهاو، اولین و نیگونز معتقدند افراد با پایگاه اجتماعی بالا، از درآمد بیشتر و سطح تحصیلات بالاتری برخوردارند و طبقات محروم تر از اطلاعات کمتری بهره می برند. الیورکات نیز معتقد است که وسایل ارتباط جمعی بسته به زمینه فکری و ذهنی، خود در کاهش یا افزایش شکاف آگاهی تأثیر گذار هستند. گالئونگ نیز معتقد است، فعالیت رسانه ها سبب افزایش اطلاعات و ادراک مردم می شود و در نتیجه نگرش آنها تغییر می کند [3]. یکی از مهمترین و قدیمی ترین نکاتی که در زمینه رسانه ها و تأثیرات آنها بیان می شود این است که رسانه ها افراد را وادار به انجام فعل خاصی می کنند. به سخن دیگر بین آنچه میبینیم و میشنوم و آنچه می اندیشیم و انجام میدهم به نوعی ارتباط وجود دارد. در این زمینه می توان به تأثیر تبلیغات تلویزیونی بر بینندگان اشاره کرد. منع پخش تبلیغات در مورد برخی از کالا ها و خدمات و یا تأکید ویژه به تبلیغ کالا و خدمات دیگر هر دو به نوعی بر رفتار بینندگان تبلیغات رسانایی تأثیر می گذارد. یکی از موضوعات قابل بحثی که مورد توجه بسیار است خانواده ها است. پرداختن بیش از حد برخی شبکه های تلویزیونی به مسئله خشونت و استفاده از کلام و تصاویر مبتذل در فیلم ها و سریال ها است که البته این شامل شبکه های اینترنتی در بُعدی وسیع تری نیز می شود [13]. در دنیای معاصر رسانه ها دارای گونه ها و پیچیدگی فراوانی هستند شناخت و ادراک انسان از اتفاقات و رویداد های اطراف خود روز به روز اهمیت بیشتری پیدا می کند. افراد مختلف ممکن از یک اتفاق واحد، برداشت و نگرش های مختلفی داشته باشند زیرا سطح تجربیات و آگاهی افراد متفاوت است و رسانه ها نیز این عوامل را از دیدگاه های گوناگون بررسی می کنند؛ بنابراین حافظه مخاطبان پیوسته مطلبی را جایگزین مطلب قبلی می کند.

رسانه ها میتوانند از جنبه های مختلف بالای افراد دارای معلولیت در شهر هرات تأثیرات مثبت برجا بگذارند بر اساس نظریه سیستم جامعه به عنوان یک سیستم کلی در نظر گرفته میشود که افراد اجزای آن اند در نظریه سیستم ها نکته مورد نظر تساوی بین اجزای سیستم است. برای اینکه یک سیستم متعادل بماند باید بین اجزای آن مساوات و تعادل در نظر گرفته شود [14]. در عرصه معلولین میتوان چنین استدلال کرد که افراد دارای معلولیت نیز جزء فعال از جامعه هرات اند و باید از تمامی امکاناتی که سایر افراد داخل جامعه از آن برخوردارند، برخوردار باشند. اگر افراد معلول از نظر انداخته شوند و حقیر شمرده شوند در واقع تعادل جامعه را برهم ریخته اند. این تنها یک جنبه از موضوع است، در کنار این در رویکرد اجتماعی فرهنگی به تأثیرات رسانه ها اشاره شده است. یعنی رسانه ها میتوانند اشخاص را وادار به عملکردی خاصی کنند [13]. این بدین معناست که افراد دارای معلولیت در شهر هرات تحت تأثیر رسانه ها قرار گرفته می توانند. فعالیت های علمی و انگیزه و امید به زندگی را در خود تقویت کنند زمانیکه از دست آورد های افراد معلول در رسانه های دیداری، شنیداری و یا اینترنتی یاد آوری می شود در واقع باعث تقویت حس خود شکوفایی در یک فرد معلول می شود. دسترسی به رسانه ها تنها موضوع مورد توجه نیست بلکه برنامه ها نیز میتوانند تأثیرات مثبت و یا منفی داشته باشند بر اساس دیدگاه کنش متقابل نمادین فرد خود را براساس دیدگاه سایر افراد مورد سنجش قرار می دهد و بگونه ای که از او انتظار می رود نقش بازی می کند [15]. در رسانه ها و در روابط روزمره هر چقدر افراد معلول به حاشیه رانده شوند آنها خود را همانگونه تلقی می کنند و از رشد و زندگی عادی شان باز میمانند.

در مورد معلولیت و همچنان رسانه ها هر کدام در حوزه های خودشان تحقیقاتی زیادی انجام شده است اما تا امروز در مورد میزان استفاده افراد دارای معلولیت از رسانه ها و تأثیر گذاری رسانه ها بر این گروه از افراد بویژه در کشور افغانستان مطالعات زیادی انجام نشده است در این مبحث به مطالعاتی پرداخته میشود که در مورد دو موضوع فوق ذکر در آن پرداخته شده است. برای نابینایان در ایران در سال 1373 به نام کمپیوتر با خروجی تک حرفی صوتی فارسی، انگلیسی و عربی با هدف آسان کردن خواندن، نوشتن و تصحیح کتابهای بریل تهیه شد. به گزارش بخش خیر شبکه فناوری اطلاعات ایران به نقل از ایرنا، در سال 1376 اولین مانیتور بریل در ایران به نام برجسته نگار تولید شد و برای اولین بار در جهان، نابینایان قادر به استفاده الکترونیک از متون فارسی و عربی به صورت بریل فارسی شدند. شرکت پکتوس سهامی خاص که از سوی گروهی از فارغ التحصیلان دانشکده برق دانشگاه صنعتی شریف در سال 1370 تأسیس شد و نخستین کمپیوتر برای نابینایان در ایران را نیز ساخته بود، در سال 1381، فایل متنی به صوتی فارسی را به صورت خروجی صوتی کلمه خوان جایگزین نمونه حرفخوان کرد. با وجود تمام مسائلی که این فایل متنی به صوتی با آن روبروست که عمده آن ریشه در ساختار و رسم الفبای زبان فارسی دارد، پوشش دهنده نیازهای صوتی استفاده کنندگان است. کمپیوتر به عنوان یکی از ابزارهای بهبود کیفیت زندگی افراد جامعه، جای خودش را پیدا کرده است و در کنار آن، طراحی، تولید و ساخت سیستم های سخت افزاری و نرم افزاری روز به روز گسترده تر میشوند. امروزه با پیشرفت فناوری اطلاعات و ارتباطات و نیز الکترونیک شدن بخش های مختلف زندگی اجتماعی، سعی شده است تا امکانات خوب و مناسبی برای قشر های خاصی از جامعه به خصوص نابینایان (روشنان) فراهم آید تا با بهره گیری از کمپیوتر و فن آوری اطلاعات و ارتباطات سطح زندگی خود را بهبود بخشند [16]. اما در جامعه ما برای افراد دارای معلولیت امکانات چندانی وجود ندارد. تعدادی از والدین بخاطر معلول بودن اطفال خود، آن ها را در سرک ها و جاده ها رها می کنند و حتی عده با سپردن این افراد به آسایشگاه ها دیگر نظارتی بر اطفال خود ندارند که این خود نیز باعث حقیر ساختن معلولین می شود. در سطح شهر هرات مراکز برای خدمت رسانی و حمایت از افراد دارای معلولیت وجود دارد اما ظرفیت این نهاد ها پاسخگوی نیاز های تمام افراد معلول در سطح شهر نمی باشد و ظرفیت این نهاد در حدود 30 الی 40 نفر بیشتر نیست [17]. در داخل شهر هرات در زمینه مشکلات روشن دلان (نابینایان) بررسی

صورت گرفته است. یافته های این بررسی نشان داده است که مشکلات روشن دلان در زمینه آموزشی عموماً حول محور امکانات ویژه آموزشی آنها می چرخد. عمده ترین مشکلات آنها عبارت اند از نداشتن کتب با خط بریل، نبودن افراد ماهر در زمینه استفاده از ماشین های چاپ مخصوص بریل، عدم کتابخانه ویژه روشندان، نداشتن وسایل سمعی با توجه به اهمیت آموزش از راه شنیدن برای این قشر میباشد. در جامعه که ما زندگی می کنیم هنوز کارهای اساسی بمنظور بهتر ساختن شرایط زندگی برای معلولین مهیا نیست و باید قبول کرد که این قشر جامعه مانند سایر افراد از زندگی عادی برخوردار نیستند.

4. روش تحقیق

روش میدانی یکی از روش های اصلی تحقیق است. در این روش برای پاسخ دادن به سوالات تحقیقی معمولاً سراغ افراد مطلع رفته و با آنها به گفتگو و مصاحبه پرداخته می شود. افراد مطلع به کسانی گفته می شود که مدت طولانی با موضوع مورد بررسی سروکار داشته اند، یا برحسب موقعیت اجتماعی خاصی که دارند از اطلاعات فراوانی در باره موضوع تحقیق برخوردار هستند. در این روش علاوه بر گفتگو به مشاهده اشیاء، آدم ها، فضاها، و بررسی اسناد و مدارک نیز پرداخته می شود [18]. در این تحقیق، جامعه هدف در برگزیده افراد دارای معلولیت در سطح شهر هرات می باشند. حجم نمونه در تحقیقات کیفی مصاحبه یی با اشیاء نظری مشخص می شود که پژوهش گر در این تحقیق با انجام 21 مصاحبه به این اشیاء نظری دست یافته است. اطلاعات به روش میدانی با استفاده از مصاحبه نیمه استاندارد جمع آوری شده است سپس با استفاده از روش کد گذاری باز کد گذاری شده به روش تحلیل محتوای کیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

3. نتایج و بحث

یافته های تحقیق بیانگر این واقعیت است که تحقیق در چه مسیری روان است آیا مسیری که پژوهشگر در ابتدا آن را هدف قرار داده است درست و یا خیر در واقع یافته های پژوهش پاسخی است به پرسش های پژوهش و همچنان دلیلی است برای تأیید و یا رد فرضیات یک پژوهش و همچنان نشان دهنده این است که آیا پژوهش گر به اهداف مورد نظر دست یافته است و یا خیر. جدول 1 نوع معلولیت و تعداد اشتراک کننده ها را نشان میدهد.

جدول 1: نوع معلولیت و تعداد اشتراک کننده ها.

نوع معلولیت	تعداد اشتراک کننده ها
قطع و ضعف عضو	12
نابیناییان	4
ناشنوا و لال	5
مجموع	21

در این تحقیق بیست یک تن از افراد دارای معلولیت مورد مصاحبه قرار گرفتند که از این میان 12 تن معلولیت قطع شدن و یا ضعف عضو (دست و پا) داشتند، 4 تن معلولیت بینایی و 5 تن ناشنوا و لال بودند. استفاده از رسانه ها در جدول 2 نشان داده شده است.

جدول 2: استفاده از رسانه ها.

پاسخ اشتراک کننده ها	تعداد اشتراک کننده ها
بلی	18
خیر	3
مجموع	21

زمانیکه از افراد در مورد استفاده یا عدم استفاده آنها از رسانه پرسیده شد، پاسخ اکثریت 18 تن بلی بوده است و پاسخ 3 تن که به رسانه دسترسی نداشته اند خیر بوده است. به گفته خود افراد دارای معلولیت این افراد تا اندازه قابل قبولی به رسانه ها دسترسی داشته اند. و از رسانه ها به میزان بالایی استفاده میکنند که تأثیرات زیادی بر زندگی آنها برجای گذاشته است. جدول 3 نوعیت رسانه ها را نشان میدهد.

جدول 3: نوعیت رسانه ها.

نوع رسانه	تعداد اشتراک کننده ها
رادیو	15
تلویزیون	11
روزنامه و مجله	13
شبکه های اجتماعی	11

جدول 4: تأثیرات مثبت و منفی رسانه ها بالای افراد معلول

جنبه های مثبت	جنبه های منفی
آگاهی از وضعیت کشور	جلوه دادن معلولیت به عنوان ضعف
برنامه های آموزشی	پرورش ناامیدی
تفریح و سرگرمی	تبلیغات کاهش دهنده انگیزه
افزایش اعتماد به نفس	نبود برنامه های ویژه افراد ناشنوا
انگیزه دهی	نادیده گرفتن افراد دارای معلولیت در برنامه ها
زمینه رشد فکری	-
زمینه اظهار نظر	-
زمینه خود شگوفایی	-

طوریکه در جدول 3 مشاهده میشود، رادیو وسیله است که اکثر افراد دارای معلولیت از آن بهره مند بوده اند و در بین نابیناییان و افرادی که قطع و ضعف عضو داشتند مورد استفاده قرار میگیرد. در مجموع 15 تن از مصاحبه شوندگان به رادیو دسترسی داشته و از آن برای کسب اطلاعات استفاده می

نماینده، تلویزیون وسیله است که تنها 11 تن از معلولین دارای معلولیت قطع و یا ضعف عضو داشتند مورد استفاده بوده است. بنا بر پاسخ افراد ناشنوا و لال هیچ تلویزیونی در هرات برنامه بی برای این قشر از افراد ندارد که از آن بهره مند شوند و این قشر افراد فقط از روزنامه ها و مجلات استفاده میکنند. از میان مصاحبه شندگان 11 تن به تلویزیون، 13 تن به روزنامه و مجله و 11 نیز به شبکه های اجتماعی دسترسی داشته اند. جدول 4 تاثیرات مثبت و منفی رسانه ها بالای افراد معلول میباشد.

طوریچه در جدول 4 مشاهده میشود، پاسخ دهنده گان به پرسش این بود که آگاهی رسانی از وضعیت سیاسی اقتصادی و مالی کشور، برنامه های تفریحی برای گذراندن وقت، برنامه های آموزشی برای ارتقای ذهنیت و آگاهی و سواد، برخی برنامه های انگیزه دهنده و مشوق افراد دارای معلولیت، تقویت اعتماد بنفس، و ایجاد زمینه رشد فکری، جنبه های مثبت رسانه ها برای افراد دارای معلولیت بوده است. برخی از افراد دارای معلولیت گفته اند (رسانه ها میتوانند بما این انگیزه را بدهند که ما نیز جزء این جامعه هستیم و میتوانیم به مانند سایر افراد جامعه فعالیت کنیم و معلولیت برای ما دلیلی برای حقارت نباشد بلکه صرفاً یک تفاوت ظاهری است). ولی در کنار این موارد، مواردی نیز است که عکس قضیه را باعث میشود. جنبه منفی رسانه ها تاثیرات منفی بر جای میگذارد. جلوه دادن معلولیت به عنوان ضعف، پرورش نا امیدی، تبلیغات کاهش دهنده انگیزه، نبود برنامه های ویژه افراد ناشنوا، نادیده گرفته شدن افراد دارای معلولیت در برنامه ها از جمله جنبه های منفی رسانه ها برای معلولان بوده است. در سرتاسر کشور در هیچ رسانه برنامه ویژه معلولان وجود ندارد. نه تنها این بلکه در تعدادی از تبلیغات معلولیت به عنوان یک ضعف ظاهر شده است و این باعث کاهش اعتماد بنفس و افزایش نا امیدی در بین افراد میشود. به گفته یک تن از مصاحبه شندگان (زمانیکه تبلیغ پولیو در تلویزیون پخش میشود من احساس میکنم من ضعف بزرگی در زندگی دارم و هرگز نمیتوانم بمانند سایر افراد زندگی عادی داشته باشم) ممکن برخی تبلیغات برای اصلاح جامعه ایجاد شوند ولی باید قشر متضرر آن نیز در نظر گرفته شوند. اما بطور کلی اگر به تاثیرات رسانه ها توجه شود تاثیرات مثبت آن بیشتر از تاثیرات منفی آن بر افراد معلول در شهر هرات بوده است. صرف نظر از تبلیغات تلویزیونی افراد معلول با استفاده از سایر برنامه ها و یا سایر رسانه ها به گونه مثال از شبکه های اجتماعی استفاده های مفید انجام می دهند و تاثیرات مثبت آن بر زندگی آنها آشکار بوده است. فرد معلول می تواند با استفاده از این شبکه دیدگاه ها و نظریات خود را بگونه آزادانه بیان نماید.

5. نتیجه گیری و پیشنهادات

معلولان قشری از جامعه اند که بیشتر اوقات نادیده گرفته میشوند، این افراد کسانی اند که نه تنها در بین مردم بلکه در تمام جامعه حتی خانواده دارای چالش ها و مشکلات فراوانی میباشدند. هر فرد با در نظر داشتن نوع معلولیتی که دارد با چالش ها و مشکلاتی روبرو است. در این تحقیق تمرکز بر معلولان و رسانه بوده است که رسانه چقدر برای افراد دارای معلولیت مؤثر بوده اند و اینکه معلولین به چه اندازه به رسانه ها دسترسی داشته اند. نتایج تحقیق نشان می دهد که معلولان به رسانه ها دسترسی دارند اما این رسانه برای تعدادی زیاد شان مفیدتی کافی ندارد زیرا آنها قشر فراموش شده در رسانه ها به حساب می آیند ولی برای تعدادی هم مفید و انگیزه دهنده بوده است. رسانه ها بمانند هر پدیده ی اجتماعی دیگر دارای کارکرد های منفی و مثبت بوده است. که مثبت یا منفی بودن آن برای افراد نظر به معلولیت فرد متفاوت بوده است. رسانه ها برای تعدادی از افراد دارای معلولیت در شهر هرات مفید و انگیزه دهنده و برای تعداد باعث کاهش اعتماد بنفس و افزایش نا امیدی بوده است. افراد خود را از دیدگاه سایر افراد ارزیابی می کنند و عموماً در تلاش اند تا بدانند که بقیه افراد دیدگاه شان در مورد آنها چیست؟ پخش برنامه و تبلیغاتی که در آن افراد دارای معلولیت ناتوان و ضعیف نمایانده می شوند، باعث میشود تا این افراد خود را ضعیف و ناتوان تلقی کنند و روند زندگی اجتماعی این افراد مختل شود. برعکس برنامه های که به این افراد انگیزه می دهد مانند پخش اخبار ورزشی که در آن افراد معلول به مسابقه ورزش میپردازند باعث ایجاد این انگیزه میشود که معلولیت برای این افراد ضعف نیست بلکه صرفاً تفاوت ظاهری است. اما کار کرد ها و یا تاثیرات منفی رسانه ها برای افراد دارای معلولیت در شهر هرات کمتر از تاثیرات مثبت آن بوده است. افراد دارای معلولیت افرادی اند که ناتوانی عضوی دارند و رسانه ها با سهولتی که دارند میتوانند به عنوان بهترین وسیله اطلاع رسانی برای افراد دارای معلولیت در شهر هرات محسوب شوند. زیرا افراد دارای معلولیت در کمترین زمان بدون تحمل موانع و مشکلات ناشی از ناتوانی که دارند میتوانند به اطلاعات دسترسی پیدا کنند. در بحث های آنلاین اشتراک کنند و نظریات خود را به اشتراک بگذارند. برای تقویت روحیه افراد دارای معلولیت و افزایش علاقه مندی این افراد به رسانه توصیه میشود برای هر یک از این اقشار برنامه های ویژه ایجاد شود. برای نا بینایان در رادیو ها، برای افراد ناشنوا و لال برنامه های اشاره ای زیر رسانه ها به گونه مستقیم روی اذهان افراد تأثیر می گذارند. اگر این تاثیرات مثبت باشد جامعه به تعادل آند می رسد و به گونه متعادل رو به رونق می رود.

References

- [1] N. Aghajani, N. Majidi, and J. Askari Kachusenko, "Investigating the role of Iranian sports media in promoting sport in society c," *MNN Journal of Communication Culture*, vol. 3, pp. 249-227, 2013.
- [2] H. S. Buckingham and M. Roshani, *Media education :Learning, media literacy and contemporary culture*, 1st ed.: Publisher of Imam Sadegh (AS) University, 2010.
- [3] S. Mohammadi and N. Nafchi, "Social and cultural factors affecting the admission of the disabled in the "Shahr-e Shahr Kurd"," *Society* pp. 107.2015 ,192-
- [4] A. Saadipour, F. Khoshgovan, and M. Talebi Dalir, "Effectiveness in the field of media with emphasis on television," *Center for Research, Studies and Program Evaluation*, p. 180, 2011.
- [5] N. Amid and S. H. N. Ghaderi, *Research in media - religion and media*: University of Religions and Religions, 2009.
- [6] J. Taylor and L. Harris, *Critical theories of mass media (Past and Present) Translator: Yaghoub Nemati Vorojini*: Publisher of Jam Jam Institute, 2010.
- [7] S. C. Al Moore, "Advancing the rights of persons with disabilities. Retrieved from https://www.stimson.org/sites/default/files/file-attachments/Final_Farsi_1.pdf," p. 79, 2011.
- [8] Strategies of Legal Awareness Communication, "Retrieved from https://moj.gov.af/sites/default/files/dari_legal_awareness_strategy_0.pdf," p. 60, 2014.
- [9] Inspiration, "Inspiration, protest of the disabled; Government inattention to 800 thousand disabled people. Retrieved from <https://p.dw.com/p/RIw2>," 2011.
- [10] A. P. Hosseini, "Annual report on the activities and achievements of the fiscal Year 2015," *Independent Human Rights Commission of Afghanistan*, p. 68, 2015.
- [11] Annual Report for Fiscal Year, "Afghanistan independent human rights commission. Retrieved from https://www.aihrc.org.af/home/annual_report ".7250/vol. 70, 1396.
- [12] P. Saadati and A. F. Khalili, *Community-based rehabilitation*: World Health Organization, 2010.
- [13] Tolouei, *Media literacy: An introduction to learning and assessment*. Center for Media Studies and Research, 2012.
- [14] Boat, *Communication and awareness (Concepts, Principles and Methods)*. Tehran: Soroush, 1396.
- [15] N. B. Kamil, "Media theory (Sociology of Communication), Kavir," p. 328, 2009.
- [16] F. N. Hassanzadeh and N. H. Fred, "A survey of the use of information and communication technology in iran for the blind to meet information needs," *Information and Communication Technology in Educational Sciences*, pp. 5-21, 2014.
- [17] Specialty Monthly, "Publications of the council of specialists," 1396.
- [18] A. A. Free, *Professional research logic*. Herat: Resalat, 1394.